

2021-02-12

Dnr: KS 2021/64

Handläggare

Per-Ola Rasmussen
per-ola.rasmussen@vanersborg.se
0521-72 21 28

Mottagare

Justitiedepartementet

Yttrande över SOU 2021:2 Krav på kunskaper i svenska och samhällskunskap för medborgarskap

Bakgrund

Justitiedepartementet har 210115 inkommit med delbetänkandet *Krav på kunskaper i svenska och samhällskunskap för svenskt medborgarskap* (SOU 2021:2) för kommunen att yttra sig över. Delbetänkandet innehåller ett förslag om att införa kunskapskrav i svenska och i samhällskunskap för att kunna erhålla svenskt medborgarskap. I delbetänkandet framförs att syftet med förslaget är att stärka medborgarskapets status samt att främja ett inkluderande samhälle. I remissen ligger att regeringen vill ha synpunkter på förslagen eller materialet i betänkandet. Remissvar ska ha kommit in till Justitiedepartementet senast den 15 april 2021.

Yttrande

Vänerns kommun ställer sig bakom delbetänkandets förslag att införa kunskapskrav för att erhålla medborgarskap i syfte att stärka medborgarskapets status samt främja ett inkluderande samhälle och vill framföra följande synpunkter på förslaget och innehållet:

1. Kommunen anser att problemen bakom bristande samhörighet och minskad integration bottnar i tilltagande ekonomisk ojämlikhet i Sverige. Vi delar forskningens rön att det finns svaga eller inga band mellan medborgarskap och integration. Däremot finns ett samband mellan språkrav och ekonomisk integration och det är väl känt att Sverige är ett av länderna i OECD där klyftorna ökat snabbast. Mellan 1995 och 2016 ökade den genomsnittliga kapitalinkomsten med närmare 500 procent. Kapitalinkomsterna har dessutom blivit mer ojämnt fördelade, där en mycket stor andel tillfaller en liten grupp människor (källa regeringen.se, mars 2019). För att integreras väl måste en nyanländ även befinnas kreditvärdig av kreditmarknaden. Detta för att kunna ta bolån för köp av bostadsrätt eller villa och långsiktigt delta i landets förmögenhetsbildning och stärka sin samhörighet med Sverige.

Underlagsrapport nr 14 till Globaliseringsrådet visar att de med mycket goda språkkunskaper har femton procentenheters högre sannolikhet att vara sysselsatta än de med dåliga kunskaper. Rooth och Åslund har sett att sannolikheten att vara sysselsatt ökar med tio procentenheter om personen har goda kunskaper i svenska språket. För invandrade akademiker finner de att lönen ökar med 30 procent om personen har goda kunskaper i svenska språket. Det starka sambandet mellan lön och språkkunskaper för akademiker indikerar att bra kunskaper i svenska är en grundförutsättning för att kunna konkurrera om

2021-02-12

Dnr: KS2021/64

mer kvalificerade arbeten. En mängd undersökningar visar således på ett förhållandevis starkt positivt samband mellan individens kunskaper i värdlandets språk och framgång på arbetsmarknaden. Som parentes kan nämnas att i Vänersborg är utrikes födda i majoritet bland de arbetslösa och en stor andel har en utsatt ställning på arbetsmarknaden. Ur ett ekonomiskt perspektiv säger resultaten också att det finns goda skäl för invandrade att tillägna sig kunskaper i svenska språket. Detta talar för att ett kunskapskrav i svenska ökar förutsättningar att minska ekonomisk ojämlikhet i ett längre perspektiv för medborgarna. Det ökar också förutsättningarna för deras kommande generationer att nå goda kunskaper i svenska språket. Kommunen anser därför att utredningen bör överväga att sätta språkravet till samma nivå (GERS B1) för såväl läs- och hörförståelse som för skriftliga och muntliga färdigheter. A2-nivån, som föreslås för skriftliga och muntliga färdigheter, avser användare på nybörjarnivå vilket får anses vara att sätta nivån alltför lågt för att uppnå syftet ifråga om inkludering och samhörighet. En god språklig nivå ifråga om tal och skrift är något som betänkanudet *En långsiktigt hållbar migrationspolitik (SOU 2020:54)* framhåller för att kunna delta i det svenska samhället.

2. Det finns idag en stor brist på legitimerade lärare, speciellt som undervisar i SFI och SvA. Det betyder att det inte alltid är läraren som undervisar eleverna som sätter betyg och det är en grupp av lärare som är svårrekryterad. Enligt betänkanudet är endast ca 39 procent av lärarna på SFI behöriga och motsvarande siffra för ämnet Svenska som andraspråk (SvA) varierar för skolans olika stadier, men ligger runt 40 procent. Om ett betyg i SFI eller SvA kan användas som underlag vid ansökan om ett svenskt medborgarskap kan det komma att påverka bedömningen. Det kan sätta onödig press på betygsättande lärare om ett betyg i SFI, SvA eller Samhällskunskap är ett krav för medborgarskap. Att ha behöriga lärare är en viktig faktor för att kunna säkerställa en god och likvärdig undervisning vilket inte kan anses vara fallet idag. För att eleverna ska anses ha likvärdiga förutsättningar att nå godkänt krävs det insatser för att höja behörigheten bland SFI- och SvA-lärarna både i form av utbildning av existerande lärare, men även satsa på att utbilda fler som kan undervisa i dessa ämnen.
3. Utbildningar i grundskola, gymnasium och vuxenutbildning utgår från läroplanen ifråga om kunskapskrav. Det betyder att prov inte är utformade enligt GERS-skalan som ska användas vid bedömning av medborgarskap. Enligt språkcentrum på Uppsala universitet och Stockholms universitet som ansvarar för de Nationella proven (NP) är proven utformade för att pröva kunskapskraven enligt läroplanen och de är också anpassade för målgruppen, eg. årsklasserna, samt anpassade ifråga om kontext. Dessa prov mäter således inte färdigheter enligt GERS-skalan och frågeställningarna är inte uppställda enligt denna. Att bedöma en persons rätt till medborgarskap är en helt annan typ av myndighetsutövning än att bedöma om en person har godkända kunskaper utifrån en läroplan. Skolan ska arbeta med ett kompensatoriskt förhållningssätt.

2021-02-12

Dnr: KS2021/64

Det kan tyckas tveksamt att utifrån det förhållningssättet göra skolan till en arena för medborgarskapsfrågor.

4. Kravet på ett godkänt betyg för medborgarskap riskerar att skapa ett större tryck på betygssättande lärare vid betygssättningen för "medborgarskapsgivande" kurser. Det kan medföra arbetsmiljöproblem när betyg ska sättas. Det finns idag ingen lagstadgad elevhälsa inom vuxenutbildningen, som kan stötta såväl elever som personal vid dessa situationer. Det kan komma att behövas stödande resurser som exempelvis kurator och socialpedagog. Kommunen förordar därför en lagstadgad elevhälsa även inom vuxenutbildningen utreds.
5. Betänkandet lyfter fram möjligheterna till dispens från hela eller delar av kunskapskraven vid funktionsnedsättningar. Det framgår inte tydligt av betänkandet vilka som ska bedöma en individs väsentliga funktionsnedsättningar eller personliga förhållanden. Det finns risker med att exempelvis utbildningsanordnare själva står för denna bedömning. Kommunen har själv erfarenhet från när privat utbildningsanordnare inom vårdutbildning gav godkända SFI-betyg men när eleverna kom ut på arbetsplatserna uppdagades sådana språkbrister att det utgjorde en säkerhetsrisk för vårdtagarna varpå de fick gå in i den kommunala vuxenutbildningen och läsa om delar av SFI-utbildningen. Det behövs ytterligare förtydliganden kring detta och eventuellt förslag på neutrala parter som står för denna bedömning.
6. I praktiken kan förslaget bland annat innebära att fler invandrare som är permanent bosatta i Sverige kommer att sakna rösträtt i riksdagsvalet. Det är negativt ur ett demokratiskt perspektiv. Samtidigt är det ofrånkomligt att vissa individer och grupper som saknar utbildning och/eller läs- och skrivfärdigheter i sitt egna språk inte kommer uppnå de krav som betänkandet föreslår för att vara berättigad till medborgarskap. Ur ett rättighetsperspektiv är det därför nödvändigt att analysera om lagförslaget påverkar enskilda individer eller grupper i samhället med särskilda skyddsbehov, exempelvis barn eller individer/grupper som riskerar att bli diskriminerade. För dessa individer/grupper bör det finnas möjlighet till dispens i olika delar när alla andra möjligheter är uttömda och om den enskilda via intyg kan uppvisa att denne saknar förutsättningar att uppnå efterfrågade kunskaper.
7. Delbetänkandet innehåller en konsekvensanalys där bland annat påverkan på enskilda tas upp. I ett kort stycke (s. 395 f.) tas frågan om lagförslagens påverkan på barn, där det konstateras att förslaget om språk- och kunskapskrav inte ska omfatta barn under 16 år. Delbetänkandets bedömning är att lagförslaget har liten påverkan på barns och ungdomars möjligheter att bli svenska medborgare. Vänersborgs kommun vill också lyfta att barn även indirekt kan komma att påverkas av lagförslaget, vilket bör vara en del av konsekvensanalysen. Om positiva effekter uppnås med förslaget så kan det gynna även barn till de invandrare som uppnår medborgarskap. Men man kan även tänka sig att lagförslaget får negativa effekter för de barn vars föräldrar inte naturaliseras eller naturaliseras senare på grund av högre krav.

Kommunstyrelsen

YTTRANDE

4(4)

2021-02-12

Dnr: KS2021/64

Benny Augustsson
Kommunstyrelsens ordförande

Förnamn Efternamn.
Titel 2